

**Слободан Спасић,
судија Врховног суда Србије, Београд**

Утврђивање потраживања у стечајном поступку

Резиме

Последица утврђивања потраживања по Закону о стечајном поступку је ефикаснији у односу на претходни Закон о принудном поравњању, стечају и ликвидацији. Њиме се на неупоредиво ефикаснији, бржи и економичнији начин долази до дефинитивног разрешавања о судбини спорних потраживања. Већим ангажовањем стечајног управника које му је устаноуљено као законска обавеза, у односу на претходни стечајни закон, долази се у ситуацију да се на ефикасан начин разграничи број утврђених - неспорних потраживања, у односу на она потраживања која су заиста компликована, сложена и проблематична, и да се ипак концентрише време, труд и пажња свих учесника у поступку на решавање само оних потраживања и оних спорних чињеничних и правних питања која је неопходно потребно решавати. Последица утврђивања потраживања је осмишљен ипак да се не бави оним потраживањима која заиста нису спорна, да би се сва пажња усмерила на она питања која захтевају већу пажњу. Нови Закон о стечајном поступку је први пут утврдио четвори исљайна реда и устаноувио принципе да потраживања вишег исљайног реда морају бити намирена у целости пре исљайе било ког износа повериоцима нижег исљайног реда и да се повериоци исљайног реда намирују сразмерно и у висини свог потраживања у случају да нема довољно средстава да се намири цео исљайни ред. Нови Закон о стечајном поступку је ипак на велика враћа увео и афирмисао арбитражни последица у оквиру стечајног поступка чиме је умножме убрзао процедуру дефинитивног утврђења свих поверилаца стечајног дужника. Но, поред ових добрих страна ко-

је Закон о стечајном процесу уводи у стечајно право Републике Србије, овај закон има и одређених пројеката када је у питању испитивање потраживања. Ти пројекти се односе пре свега на конградикторности између стечајног и парничног процесу у вези са неразликовањем пријављеног потраживања на темељу извршне исправе и без извршне исправе, на упућивање повериоца коме је оспорено потраживање на само парнични а не и на други одговарајући процесу, на искључење судијске функције стечајног судије или председника стечајног већа, који је учествовао у процесу стечаја, у коме је поверилац упућен на парницу и др. Ови пројекти би се требали уклонити или изменама Закона о стечајном процесу или издржавањем судске праксе од стране прџовинских судова који спроводе стечајни процесу у правцу циљног и системског тумачења Закона о стечајном процесу.

Кључне речи: стечајни судија, стечајни управник, стечајни процесу, потраживање, различно право, излучно право, парнични процесу, арбитражни процесу, листа потраживања, закључак о утврђеним потраживањима, закључак о оспореним потраживањима, исплатни редови.

1. Увод

Утврђивање потраживања стечајних поверилаца је веома важна фаза у развоју стечајног поступка. Од брзог, ефикасног и законитог поступка утврђивања основа и висине пријављених потраживања, зависи и квалитет и квантитет судске заштите имовинских интереса поверилаца и сврха и циљ самог стечајног поступка.

Поступак утврђивања потраживања у стечајном поступку замењује све поступке у којима су се пре покретања стечајног поступка могли утврдити основност, висина и стање потраживања стечајних поверилаца према стечајном дужнику (управни, порески, царински, парнични, ванпарнични, извршни, арбитражни). Стечајни поступак је по својој правној природи поступак колективног намирења свих поверилаца стечајног дужника, који омогућава фер утврђивање потраживања и правичну расподелу утврђених потраживања у складу са стечајним законом. Стога се сва потраживања према дужнику стапају у јединствен поступак утврђивања по процедури коју прописује Закон о стечајном поступку („Службени гласник РС”, бр. 84/04).

2. Појам стечајног повериоца

Стечајни поверилац је лице које на дан покретања стечајног поступка има обезбеђено потраживање према стечајном дужнику¹⁾. Стечајни поверилац је исто што и обезбеђени поверилац. Необезбеђени поверилац је физичко или правно

лице које према стечајном дужнику има облигационо потраживање које није обезбеђено одређеном ствари.

Повериоци у стечајном поступку имају двоструку улогу, и као странке и као органа, када своја права врше преко скупштине поверилаца и одбора поверилаца.

Стечајни поверилац стиче својство странке у стечајном поступку од дана када је пријава његовог потраживања примљена у стечајном суду²⁾. Поверилац који има неко потраживање према стечајном дужнику, а није поднео пријаву потраживања, не сматра се стечајним повериоцем и нема никаква права у поступку. Изузетно, стечајни повериоци на основу својих ненаплаћених потраживања могу да учествују у стечајном поступку и пре подношења пријаве потраживања стечајном суду у складу са одредбама стечајног закона. То ће се догодити у случају подношења плана реорганизације заједно са предлогом за покретање поступка стечаја, у случају присуства на првом поверилачком рочишту и учешћа у скупштини и одбору поверилаца и ел.

3. Категорије повериоца који се јављају у стечајном поступку

Правни положај поверилаца зависи од садржаја и правне природе њихових потраживања, те од односа тих потраживања према стечајној маси.

Потраживања која се појављују и пријављују у стечајном поступку могу се разврстати у:

- а) необезбеђена;
- б) разлучна;
- в) излучна и
- г) потраживања стечајне масе.

Сходно овој подели постоје:

- а) необезбеђени (стечајни) повериоци;
- б) разлучни повериоци;
- в) излучни повериоци и
- г) повериоци стечајне масе.

Необезбеђени повериоци су повериоци који имају облигационо потраживање према дужнику, које нису обезбедили реалним средствима обезбеђења. То су лични повериоци стечајног дужника чија потраживања су настала пре отварања (покретања) стечајног поступка из пословања и из других правних односа са стечајним дужником. Њихова улога је активнија по Закону о стечајном поступку у односу на претходни Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, захваљујући пре свега, новом органу стечајног поступка скупштини поверилаца, у чијем раду учествују сви стечајни повериоци који је уједно и сачињавају³⁾. Примера ради стечајни поверилац може бити продавац, складиштар, шпедитер, извођач радова,

1. Члан 34. Закона о стечајном поступку.

2. Члан 36. став 1. Закона о стечајном поступку.

3. Члан 22. став 1. Закона о стечајном поступку.

закуподавац, посредник, комисионар, банка давалац кредита, осигуравајуће друштво, агент итд.

Разлучни повериоци су повериоци који имају заложно право или право намирења на стварима или правима о којима се воде јавне књиге или регистри.⁴⁾ Осим ових, под различним повериоцима могу се сматрати и повериоци који имају државину и право задржања ствари и они нису дужни да предају ствар стечајном дужнику док им се не исплати њихово различно потраживање.⁵⁾ Разлучни повериоци имају право намирења из сред става стечених продајом имовине на коју су стекли различна права. Остваривање тих права може бити привремено одложено у случајевима из чланова 47. и 73. Закона о стечајном поступку.

Разлучно право, као право одвојеног намирења стиче се на основу заложног права, права намирења на стварима и правима о којима се воде јавне књиге и регистри, као и на основу права задржавања - ретенције, те извршењем или обезбеђењем ради принудног намирења или обезбеђења одређеног 60 дана пре покретања стечајног поступка.

Разлучни повериоци нису стечајни повериоци. Но, ако је висина њиховог потраживања већа од висине износа добијеног уновчењем ствари или права на којима постоји различно право, право на разлику у висини износа остварују као различни повериоци.⁶⁾

„Разлучни поверилац својство стечајног повериоца стиче и ако се одрекне статуса различног повериоца. Одрицање од статуса различног повериоца врши се писменом изјавом о одрицању која се подноси стечајном судији и стечајном управнику. Закон није прописао рок за ово одрицање. Отуда се поставља питање до ког рока је различни поверилац обавезан да поднесе ову изјаву. Мишљења сам да изјаву о одрицању статуса различног повериоца треба поднети заједно са пријавом потраживања. На то упућује одредбе члана 90. став 1. тачка 4. Закона којом је прописано да различни поверилац у пријави потраживања мора да назначи ствар на којој је стекао различно право, уколико се ради о обезбеђеном потраживању и износ његовог потраживања који није обезбеђен, ако његово потраживање није у целини обезбеђено. У сваком случају рок за ово одрицање не може бити дужи од рока од 40 дана из члана 92. став 2. Закона којим је прописано да стечајни управник утврђује ваљаност, обим и исплатни ред сваког потраживања и о томе сачињава листу признатих и оспорених потраживања у року од 40 дана од дана последње пријаве од суда".⁷⁾

Статус стечајног повериоца, различни поверилац стиче и ако без своје кривице не може намирити своје различно потраживање.

4. Члан 38. став 1. Закона о стечајном поступку.

5. Члан 38. став 3. Закона о стечајном поступку.

6. Члан 38. став 4. Закона о стечајном поступку.

7. Стојан Јокић: «Разлучна и излучна права - различни и излучни повериоци у Закону о стечајном поступку» (Саветовање, Вршац 2005.)

Излучни повериоци су лица на основу свог стварног или личног права имају право да траже да се одређена ствар издвоји из стечајне масе.⁸⁾

Ради се о таквим правима која искључују правну могућност уновчења ствари и намирења на тим стварима од стране поверилаца. Излучна права се заснивају на праву својине или праву коришћења на ствари и она се не гасе остварањем (покретањем) поступка стечаја, али се стварају у судском поступку независно од тока и резултата стечајног поступка. Ни излучни поверилац није стечајни поверилац.

Повериоци стечајне масе су повериоци стечајног дужника чија потраживања спадају у трошкове и дугове стечајне масе. Њихова права за разлику од других поверилаца настају након отварања стечајног поступка у вези са прикупљањем, очувањем и уновчењем стечајне масе. У трошкове стечајне масе спадају, пре свега, трошкови стечајног поступка (судски трошкови, накнаде и награде за вештаке, привременог стечајног управника, стечајног управника и др.), док у дугове стечајне масе спадају обавезе које настају услед управљања, уновчења и расподеле стечајне масе од стране стечајног управника, обавезе из двострано обавезних уговора, обавезе из неоснованог обogaћења стечајне масе и сл.

4. Редослед намирења стечајног повериоца и исплатни редови

Стечајни повериоци се у зависности од њихових потраживања сврставају у исплатне редове. Редослед намирења стечајних поверилаца према исплатним редовима одређен је чланом 35. Закона о стечајном поступку. Њиме су установљени основни принципи да се стечајни повериоци нижег исплатног реда да могу намирити тек пошто се намире стечајни повериоци вишег исплатног реда, и да се стечајни повериоци истог исплатног реда намирују сразмерно висини њихових потраживања у случају да нема довољно средстава да се намири цео исплатни ред. Изузетак од општег правила сразмерног намирења поверилаца са сличним правима се односи на посебну класу потраживања која се формира из административних разлога у одобреном плану реорганизације и односи се само на мала потраживања.⁹⁾

Чланом 35. став 2. тачке од 1. до 4. Закона о стечајном поступку утврђена су у четири исплатна реда:

У први исплатни ред спадају у потраживања по основу трошкова стечајног поступка у који улазе сва потраживања које се по овом закону сматрају трошковима стечајног поступка. Трошкови стечајног поступка обухватају: судске трош-

8. Члан 37. став 1. Закона о стечајном поступку.

9. Члан 132. став 5. Закона о стечајном поступку „Посебна класа потраживања може бити формирана из административних разлога, односно ако постоји више од 200 потраживања чији износи не прелазе 50.000,00 динара и ако суд одобри формирање такве класе. По добијању судског одобрења, таква потраживања из административне класе могу бити измирена по убрзаној процедури, ако је потребно умањити административно оптерећење које је својствено великом броју малих потраживања. Ова потраживања могу бити плаћена само ако је очигледно да ће бити довољно расположивих средстава за исплату свих приоритетних и правних потраживања”.

кове после покретања стечајног поступка, награде и накнаде стечајном управнику, привременом стечајном управнику, као и друге издатке за које је законом предвиђено да се намирују као трошкови стечајног поступка.¹⁰⁾

У други исплатни ред спадају неисплаћене нето зараде запослених код стечајног дужника у износу минималних зарада за последњих годину дана пре покретања стечајног поступка и неисплаћени доприноси за пензијско и инвалидско осигурање запослених за последње две године пре покретања стечајног поступка.

У трећи исплатни ред спадају потраживања по основу свих јавних прихода доспелих у последња три месеца пре покретања стечајног поступка, осим доприноса за пензијско и инвалидско осигурање запослених.

У четврти исплатни ред спадају потраживања осталих стечајних поверилаца, који имају необезбеђена потраживања, као и неисплаћене зараде запослених код стечајног дужника, неисплаћени доприноси и порези који не спадају у виши исплатни ред, део потраживања разлучног повериоца изнад вредности заложене ствари и др.

У пракси ће бити редак случај да се у стечајном поступку намире стечајни повериоци из сва четири исплатна реда, заједно са излучним и разлучним повериоцима. Обично је сва имовина која улази у стечајну масу оптерећена разлучним правом, док имовина излучних повериоца уопште и не улази у стечајну масу. Ако пак нешто од имовине преостане у стечајној маси то ће у највећем броју случајева бити довољно за измирење трошкова стечајног поступка (први исплатни ред), а изузетно и за привилегована потраживања из другог и трећег исплатног реда, док ће прави куриозитет представљати измирење необезбеђених стечајних повериоца из четвртог исплатног реда.

5. Последице покретања стечајног поступка на потраживања

5.1. Разлучна и излучна потраживања

Стечајни повериоци своја потраживања према стечајном дужнику остварују само у стечајном поступку. Покретањем стечајног поступка разлучно право се остварује искључиво у стечајном поступку. Излучни повериоци могу своја потраживања остварити у свим судским поступцима.¹¹⁾

И према одредбама претходног Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији стечајни повериоци су своја потраживања према стечајном дужнику остваривали искључиво у стечајном поступку.

То значи да су се стечајни повериоци намиривали у поступку стечаја добијајући из деобне масе одговарајући проценат својих претходно утврђених потраживања. Новина у Закону о стечајном поступку представља одредба из члана 66. став 2. којем је прописано да ће се покретањем стечајног поступка разлучно право

10. Члан 83. Закона о стечајном поступку.

11. Члан 66. Закона о стечајном поступку.

остваривати искључиво у стечајном поступку. Одредбом члана 117. став 4. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији било је прописано да ако је излучно право које је стечено извршењем остало на снази, стечајно веће на предлог повериоца дозволиће настављање извршног поступка и о томе ће известити суд пред којим се води поступак извршења. У смислу ове законске одредбе стечајно веће је било овлашћено да на предлог разлучног повериоца донесе решење којим дозвољава наставак прекинутог поступка започетог пред извршним судом, па и пред судом опште надлежности, са овлашћењем извршног суда да настави и спроведе започети поступак извршења по предлогу разлучних повериоца. Дакле, битно измењено законско решење је то што се започети поступак извршења пред извршним судом, односно судом опште надлежности везаним за реализацију разлучног права не може више проводити пред тим судом. Решење о наставку прекинутог поступка доноси трговински суд на основу решења стечајног судије којим дозвољава наставак прекинутог поступка, па се након таквог одлучивања започети поступак у циљу реализације разлучног права спроводи пред трговинским судом који проводи поступак стечаја.

Одредбом члана 66. став 3. Закона о стечајном поступку прописано је да излучни повериоци могу своје потраживање остварити у свим судским поступцима. У поступку стечаја:

„Излучни поверилац подноси захтев да му се из стечаја излучи ствар која не улази у стечајну масу.

Стечајни управник је дужан да у року од 20 дана од дана пријема захтева обавести повериоца да ли прихвата захтев за излучење или одбија такав захтев повериоца, као и да прецизира рок у коме ће омогућити повраћај ствари излучном повериоцу.

Рок из става 2. не може бити дужи од 10 дана од дана прихватања захтева излучног повериоца, осим у случају да стечајни судија из оправданих разлога одобри продужење овог рока.

Ако стечајни управник одбије да излучи ствар из стечајне масе, против те одлуке поверилац има приговор стечајном већу у року од 5 дана од дана пријема обавештења од стечајног управника.

Ако стечајно веће оспори право на излучење ствари, поверилац своје право може остваривати у другим судским поступцима".¹²⁾

Дакле, ако стечајно веће одбије приговор излучног повериоца поднет против одлуке стечајног управника којом је одбијен његов захтев за излучење ствари, излучни поверилац има право на остварење излучног права у другим судским поступцима. Излучни поверилац са стварним правом на ствари своје излучно право остварује тужбом. Тужба се подноси против стечајног дужника као туженог. Ради се о реивиндикационој тужби из члана 37. Закона о основама својинско правних односа. Овом законском одредбом је прописано да власник може тужбом захтева-

12. Члан 91. Закона о стечајном поступку.

ти од поседника повраћај индивидуално одређене ствари, да мора доказати да на ствари чији повраћај тражи има право својине и да се ствар налази у фактичкој власти туженог. Осим реинвиндикационе тужбе, излучни поверилац може тражити излучење из стечајне масе и на основу уговора. То су пре свега уговори о послузи, о ускладиштењу и остави. Правни основ за излучење ствари није стварно право, већ право које произилази из облигационог односа.

У вези са применом члана 91. Закона о стечајном поступку, спорност представља правну ситуацију у којој излучни поверилац не подноси захтев за остварење излучног права на начин прописан овом законском одредбом, већ одмах подноси излучну тужбу, као да му је захтев већ оспорен у стечајном поступку.

Као прво спорно питање само се намеће да ли је овако поднета излучна тужба и дозвољена, односно да ли је њена дозвољеност условљена претходним подношењем захтева за излучење и доношењем одлуке о захтеву за излучење на начин прописан чланом 91. Закона о стечајном поступку. Судија Врховног суда Србије Стојан Јокић у свом реферату изложеном на Саветовању „Вршац 2005“ под називом: „Разлучна и излучна права - разлучни и излучни повериоци у Закону о стечајном поступку“ излучну тужбу поднету пре и мимо захтева за остварење излучног права у стечајном поступку сматра процесно дозвољеном. Њена процесна дозвољеност није условљена претходним подношењем захтева за излучење ствари која не улази у стечајну масу. Тужба се само са тог разлога не може одбацити као недозвољена, јер за то нису испуњени процесни услови из члана 279. Закона о парничном поступку. Аутор овог реферата сматра да у тако покренутом парничном поступку стечајни дужник може да призна тужбени захтев опредељен овом излучном тужбом, јер је по среди слободно располагање из члана 3. став 2. Закона о парничном поступку, а поступајући парнични судија трговинског суда је процесно овлашћен у смислу члана 276. став 1. а у вези са чланом 3. став 3. Закона о парничном поступку да на основу изјашњења стечајног дужника као туженог којим признаје тужбени захтев донесе пресуду на основу признања у току припремања главке расправе. Ако је тужени у одговору на тужбу признао само део тужбеног захтева којим се тражи излучење ствари из стечајне масе, оспоравањем права тужиоца на трошкове спора и тражењем да му се досуде трошкови спора, поступајући парнични судија би требао да одлучи тако што ће донети делимичну пресуду на основу признања о делу захтева који је признат, а о трошковима спора одлучиће посебним решењем којим ће обавезати тужиоца да туженом плати трошкове спора који су опредељени у одговору на тужбу, будући да тужени није дао повода тужби нити скривио трошкове спора, а тужбени захтев у погледу главне ствари је признао (члан 152. Закона о парничном поступку).

По овом аутору у другој претпостављеној ситуацији у којој тужени у одговору на тужбу не спори тужбени захтев, чини неспорним све чињенице битне за одлучивање о тужбеном захтеву, указивањем на погрешно изабрани и преурањени правни пут за остваривање излучног права упућивањем на одредбу члана 91. Закона, настаје спорност у даљим процесним овлашћењима поступајућег парничног

судије. У овако насталој процесној ситуацији једино целисходно је доношење решења о прекиду поступка из члана 215. став 1. тачка 1. Закона о парничном поступку. У тој ситуацији изрека решења треба да гласи:

„Прекида се поступак у спору странака.

Упућује се тужилац да у законском року поднесе захтев стечајном управнику туженог као стечајног дужника за излучење ствари из стечајне масе и о томе обавести парнични суд поднеском уз који ће доставити примерак захтева”.

Овако изнета решења нису сасвим прихватљива. Тачно је да излучни поверилац може поднети тужбу суду ради утврђења излучног права и ради предаје ствари из стечајне масе стечајног дужника. Ово право произлази из одредбе члана 66. став 3. Закона о стечајном поступку. Тачно је и то да нема процесних услова из члана 279. Закона о парничном поступку да парнични суд тако поднету тужбу одбаци са образложењем да је иста поднета пре и мимо захтева за остварење излучног права у стечајном поступку на темељу одредбе члана 91. Закона о стечајном поступку. Међутим, нису испуњени процесни услови за мериторно одлучивање по тој тужби. Процесни услов за мериторно одлучивање по излучној тужби поднетој пре оспоравања стечајног већа на излучење ствари излучном повериоцу, сада тужиоцу, представља претходно одбијање приговора излучног повериоца од стране стечајног већа у стечајном поступку. Овакво тумачење произилази из повезивања одредбе члана 66. став 3. са одредбама члана 91. Закона о стечајном поступку. Наиме, излучни повериоци могу своје потраживање остварити у свим судским поступцима, па самим тим и у парничном поступку по излучној тужби, али тек пошто излучни поверилац поднесе захтев стечајном управнику да му се из стечаја излучи ствар која не улази у стечајну масу у стечајном поступку који се спроводи против туженог као стечајног дужника. Тек ако стечајни управник одбије да излучи ствар из стечајне масе и ако стечајно веће одбије приговор излучног повериоца против ове одлуке стечајног управника, излучни поверилац у смислу одредбе члана 91. став 5. Закона о стечајном поступку стиче право на тужбу у материјално-правном смислу према стечајном дужнику коју ће остварити у парничном поступку.

Следствено изнетом, не би се могло прихватити мишљење да парнични суд када тужени у одговору на тужбу укаже на погрешно изабрани и преурањени правни пут за остварење излучног права упућивањем на одредбу члана 91. Закона о стечајном поступку, треба да прекине поступак у спору странака и упутује тужиоца да у законском року поднесе захтев стечајном управнику туженог као стечајног дужника за излучење ствари из стечајне масе и о томе обавести парнични суд поднеском уз који ће доставити примерак захтева. У ситуацији када парнични суд прими излучну тужбу излучног повериоца против стечајног дужника уз коју није поднео као доказ решење стечајног већа којим он одбија приговор тужиоца као излучног повериоца против одлуке стечајног управника о одбијању излучења предметне ствари из стечајне масе, парнични суд неће тужбу доставити на одговор стечајном дужнику као туженом у смислу одредбе члана 281. Закона о парничном по-

ступку, већ ће на темељу одредбе члана 219. став 2. Закона о парничном поступку донети решење о застајању са поступком по службеној дужности да би сачекао исход процесне делатности у стечајном поступку који се води против туженог по одредбама члана 91. Закона о стечајном поступку. У овако насталој процесној ситуацији парнични суд ће донети решење чија изрека треба да гласи:

„Застаје се са поступком по излучној тужби тужиоца као излучног повериоца против туженог као стечајног дужника.

Упућује се тужилац да поднесе захтев стечајном управнику туженог као стечајног дужника за излучење ствари из стечајне масе и о томе обавести парнични суд поднеском уз који ће доставити примерак захтева. Тужилац је дужан да обавести парнични суд о томе да ли је остварио своје излучно право у стечајном поступку.

Поступак ће се наставити када тужилац достави парничном суду обавештење стечајног управника да је прихватио захтев за излучење или решење стечајног већа којим одбија приговор тужиоца као стечајног повериоца против одлуке стечајног управника о одбијању излучења ствари из стечајне масе".

У овој процесној ситуацији нема места прекиду поступка по члану 215. став 1. тачка 1. Закона о парничном поступку јер се не ради о претходном питању, већ се ради о исходу неке процесне делатности у смислу одредбе члана 219. став 2. Закона о парничном поступку, када је суд по службеној дужности дужан да одреди застој поступка.

5.2 Доспелост потраживања

Даном покретања стечајног поступка, потраживања поверилаца према стечајном дужнику, која нису доспела, сматрају се доспелим.¹³⁾ Пошто је стечај у ствари начин престанка правног лица, то је Законом о стечајном поступку предвиђено да даном отварања поступка стечаја доспевају сва потраживања поверилаца према стечајном дужнику, па и она која нису доспела, јер се по окончању поступка стечаја не би имала од кога наплатити. Са тих разлога је у стечајном поступку утврђено начело да се сва потраживања са роком имају сматрати доспелим. Ово је правна фикција која убрзава доспевање потраживања у ратама, тако да се сматра да је доспело цело потраживање иако појединачне рате још нису доспеле.

Отварањем стечајног поступка сматрају се доспелим сва потраживања поверилаца у односу на стечајног дужника, а не и потраживања стечајног дужника према његовим повериоцима.

5.3. Конверзија потраживања

Закон о стечајном поступку предвиђа три случаја конверзије потраживања: неновчана потраживања стечајног дужника уносе се у стечајну масу изражена у новчаној вредности; новчана и неновчана потраживања према стечајном дужнику

13. Члан 67. Закона о стечајном поступку.

која имају за предмет повремена давања, постају једнократна потраживања даном покретања стечајног поступка; и потраживања у страниој валути уносе се у стечајну масу у тој валути, али се обрачунавају у динарској противвредности према средњем курсу динара који утврђује Народна банка Србије на дан покретања стечајног поступка.¹⁴⁾ Циљ свих ових конверзија је да се укупно потраживање свих стечајних поверилаца изрази у једном новчаном износу. Пошто поред захтева, односно потраживања у новчаном износу могу да постоје и неновчана потраживања, то се одредбом члана 68. став 1. Закона о стечајном поступку налаже стечајним повериоцима да своја потраживања обрачунају у новчаној вредности, а пријаву поднесу као новчано потраживање. Ово налаже принцип равномерног намирења поверилаца, због којег стечајни управник и уновчава сва средства дужника, пошто се само из новчане масе у главној деоби може извршити сразмерно намиревање стечајних поверилаца из истог исплатног реда. Иако то у Закону није изричито наведено, обрачун неновчаних потраживања у новчана вршиће се према вредности у време отварања (покретања) поступка стечаја пошто тога дана тј. наступањем правних последица отварања стечаја и настаје претварање неновчаних потраживања у новчана, па се у то време има вршити обрачун вредности неновчаних потраживања.

5.4. Камата и уговорна казна

За необезбеђена потраживања у стечајном поступку, обрачунавање уговорених камата престаје даном подношења предлога за покретање стечајног поступка.¹⁵⁾ Овом одредбом регулишу се правне последице отварања стечајног поступка на потраживања поверилаца и ток камате. Пошто се према одредби члана 70. став 1. Закона о стечајном поступку пријављивањем потраживања прекида застарелост потраживања које постоји према стечајном дужнику то се прекида и ток камате на доспела потраживања даном подношења предлога за покретање стечајног поступка.

Камата на обезбеђена потраживања се обрачунава у складу са уговором о обезбеђењу између дужника и повериоца, али само до висине вредности имовине која служи за обезбеђење потраживања, без обзира на то да ли је то пре или после дана покретања стечајног поступка.¹⁶⁾ Уколико имовина која служи за обезбеђење потраживања има мању вредност од обезбеђеног потраживања, након отварања стечајног поступка камата ће наставити да се обрачунава до оног момента када потраживање достигне вредност имовине која служи за обезбеђење, и не више од тога.

Ако после измирења свих осталих потраживања постоје расположива средства за исплату, стечајни судија може одобрити обрачунавање и плаћање камате и

14. Члан 68. Закона о стечајном поступку.

15. Члан 69. став 1. Закона о стечајном поступку.

16. Члан 69. став 2. Закона о стечајном поступку.

после подношења предлога за покретање стечајног поступка. Камата се обрачунава по прописаним затезним каматним стопама.¹⁷⁾ Само је теоријска могућност у стечајном поступку да се сва утврђена потраживања стечајних повериоца намире у целости. Ако се таква ситуација и догоди стечајни судија може, али не мора, одобрити обрачунавање и плаћање камате на необезбеђена потраживања. До овога скоро никада не може доћи, пошто најчешће нема довољно средстава да се сва потраживања свих стечајних повериоца намире у целости. Уколико се то ипак догоди, камата се обрачунава по Законом прописаним затезним каматним стопама.

Одредбе уговора којима се у случају испуњења уговорних обавеза стечајног дужника, односно неспособности плаћања и покретања стечајног поступка предвиђа уговорна казна, повећана каматна стопа или било која друга казнена мера, сматрају се ништавним у поступку утврђивања висине потраживања у стечајном поступку. Стечајни дужник односно стечајни управник има право да остане при испуњењу првобитног уговора у облику у коме је он закључен пре покретања стечајног поступка, а у циљу извршења уговорних обавеза у поступку реорганизације.¹⁸⁾

5.5. Прекид застарелости потраживања

Пријављивањем потраживања прекида се застарелост потраживања које постоји према стечајном дужнику.¹⁹⁾ Прекид застарелости за потраживања која су повериоци пријавили у поступку стечаја регулише и члан 392. Закона о облигационим односима. Прекид застарелости потраживања према стечајном дужнику настаје пријавом потраживања у поступку стечаја. Поверилац уколико не жели да му потраживање застари, мора га пријавити у поступку стечаја, а прекид ће наступити са даном поднете пријаве само онда ако му то потраживање буде признато. Пошто се дужник у стечајном поступку по његовом окончању дефинитивно искључује из привредног живота, ако се ради о банкротству то према њему прекинута застарелост неће моћи више да тече. Али, одредба члана 392. тачка 4. Закона о облигационим односима предвиђа да када је прекид застарелости настао пријавом потраживања у поступку стечаја, да тада застарелост почиње тећи изнова од дана окончања овога поступка. Ова одредба се примењује код јемаца односно регресних обвезника. Када јемац исплати дуг стечајног дужника, он стиче право да од других регресних обвезника наплати ово потраживање, а уколико овај дуг није застарео. За дужника у стечају се прекида застарелост од поднете пријаве до окончања стечаја, те да то време, јемцу не може застарети дуг према регресним обвезницима, већ то може по закључењу односно окончању стечајног поступка. Последице прекида су у томе да застарелост почиње тећи изнова после прекида заврша-

17. Члан 69. став 3. и 4. Закона о стечајном поступку.

18. Члан 69. ставови 5. и 6. Закона о стечајном поступку.

19. Члан 70. став 1. Закона о стечајном поступку.

ва се када протекне онолико времена колико је законом одређено за застаривање које је прекинуто.

5.6. Условна потраживања

Повериоцу чије је потраживање везано за одложни услов обезбеђују се одговарајућа средства из стечајне масе. Ако одложни услов не наступи до правноснажности решења о главној деоби стечајне масе, потраживање везано за одложни услов се гаси, а средства се распоређују на остале повериоце, сразмерно висини њихових потраживања. Потраживања везана за раскидни услов узимају се у обзир приликом деобе стечајне масе, ако поверилац пружи обезбеђење да ће вратити оно што је примио из стечајне масе када наступи раскидни услов. Ако раскидни услов не наступи до правноснажности решења о коначној деоби стечајне масе, сматра се да тај услов није ни постојао.²⁰⁾ Уговор је закључен под условом ако његов настанак или престанак, зависи од неизвесне чињенице.²¹⁾ Када је извршење уговора везано за одложни услов, стечајни управник је дужан да до коначне деобе обезбеди одговарајућа средства у стечајној маси за извршење оваквог уговора. Али, пошто се намирење поверилаца врши деобом стечајне масе, то ће у случају да одложни услов не наступи до коначне деобе, овакво потраживање бити угашено и неће бити исплаћено повериоцу па и ако се овај услов касније испуни. Ако се одложни услов испуни пре извршене главне деобе, то ће стечајни управник ово потраживање уврстити међу потраживања осталих поверилаца, па пошто је морао претходно да резервише средства за оваква потраживања, исте ће исплатити у износу и обиму као и потраживања осталих поверилаца истог исплатног реда. Међутим, одредба члана 71. став 1. став 2. Закона о стечајном поступку је у колизији са одредбама члана 126. Закона о стечајном поступку. Наиме, према одредбама члана 126. ставови 1. и 3. Закона о стечајном поступку прописано је да ће стечајни судија на предлог стечајног управника или неког од поверилаца, одредити поступак деобе по закључењу стечајног поступка, ако се по закљученом поступку пронађе имовина која улази у стечајну масу и ако наступе услови или се сазна за наступање услова за исплату условљених потраживања. Решење којим се одређује деоба по закључењу стечајног поступка доставља се стечајном управнику, који накнадно пронађену имовину уновчује и дели на основу решења о главној деоби, укључујући и стечајне повериоце код којих је наступио одложни услов. Прозилази да се потраживање везано за одложни услов ипак не гаси, ако одложни услов не наступи до правноснажности решења о главној деоби стечајне масе, будући да је одредбом члана 126. став 1. тачка 2. и став 3. изричито прописано да се може извршити и деоба по закључењу стечајног поступка ако наступе услови или се сазна за наступање услова за исплату условљених потраживања.

20. Члан 71. Закона о стечајном поступку.

21. Члан 74. Закона о облигационим односима.

6. Поступак утврђивања потраживања

Закон о стечајном поступку је у одредбама чланова од 90. - 97. детаљно прописао поступак за утврђивање потраживања.

Повериоци подносе пријаве потраживања писмено стечајном суду. У пријави се нарочито мора назначити:

1. фирма односно име и седиште односно пребивалиште повериоца са контакт адресом;

2. правни основ потраживања,

3. износ потраживања, и то посебно износе главног потраживања са обрачунском каматом;

4. ствар на којој је поверилац стекао различно право уколико се ради о обезбеђеном потраживању и износ његовог потраживања који није обезбеђен, ако његово потраживање није у целини обезбеђено;

5. одређени захтев повериоца, сходно одредбама члана 186. Закона којим се уређује парнични поступак.

Повериоци који имају потраживања у иностраној валути пријављују их у валути потраживања. Ако се пријављују потраживања у којима се води парница, у пријави се наводи суд пред којим тече поступак са ознаком списка. Солидарни садужници и јемци стечајног дужника могу као стечајни повериоци, тражити да им се врати оно што су за стечајног дужника платили после дана покретања стечајног поступка, ако према стечајном дужнику имају право регреса.

Разлучни поверилац подноси пријаву потраживања. Он у смислу члана 90. став 1. тачка 4. Закона о стечајном поступку у пријави потраживања мора да означи, ствар на којој је стекао различно право уколико се ради о обезбеђеном потраживању и износ његовог потраживања, које није обезбеђено, ако његово потраживање није у целини обезбеђено.

Излучни поверилац не подноси пријаву потраживања већ захтев у смислу члана 91. став 1. Закона о стечајном поступку да му се из стечаја излучни ствар која не улази у стечајну масу.

Повериоци се о обавези подношења пријаве потраживања обавештавају огласом о покретању стечајног поступка који израђује стечајни судија у смислу одредбе члана 57. став 2. Закона о стечајном поступку. Оглас о покретању стечајног поступка објављује се на огласној табли суда и у "Службеном гласнику Републике Србије", а може се објавити и у домаћем и међународним средствима информисања. Тако је у ставу 4. члана 57. под тачком 7. Закона о стечајном поступку децидно прописано да оглас о покретању стечајног поступка између осталог садржи позив повериоцима да пријаве своја потраживања у одређеном року.

Пријава потраживања подноси се у року за пријаву потраживања који одређује стечајно веће у решењу о покретању стечајног поступка у смислу одредбе члана 56. став 1. тачка 6. и става 2. Закона о стечајном поступку и овај оквир не може бити дужи од 60 дана од дана објављивања огласа о покретању стечајног поступка.

После истека рока за пријављивање стечајни судија истовремено доставља све пријаве потраживања стечајном управнику.

Управник утврђује ваљаност, обим и исплатни ред сваког потраживања и о томе сачињава листу признатих и оспорених потраживања у року од 40 дана од дана пријема последње пријаве од суда.

Стечајни управник је дужан да у року од 5 дана од дана истека рока од 40 дана од дана пријема последње пријаве од суда, истакне листу потраживања на огласној табли суда, или уколико је листа несразмерно велика, да на огласној табли истакне обавештење о месту где се та листа налази. Стечајни управник је дужан да изврши личну доставу обавештења овим повериоцима чија су потраживања оспорена. На захтев повериоца чије је потраживање оспорено, стечајни управник је дужан да заједно са повериоцем прегледа поново његову пријаву са додатним доказима и да после тога одлучи коначно да ли ће признати или оспорити потраживање.

Ако стечајни управник после поновног прегледа пријаве промени своју одлуку, дужан је да исправи листу признатих и оспорених потраживања.²²⁾ Када повериоци доставе писмене доказе о постојању свог потраживања стечајном суду уобичајено у року од 60 дана од дана покретања стечајног поступка, све пријаве потраживања се достављају стечајном управнику. Стечајни управник може оспорити потраживање у року од 40 дана од дана пријема последње пријаве од суда и то у целини или делимично. У овој ситуацији стечајни управник треба да назначи да део потраживања признаје, а да остатак оспорава. Потраживање може бити оспорено како по основу тако и по висини, али и у погледу редоследа наплате.

Терет доказивања постојања потраживања прво је на повериоцу, а након тога прелази на стечајног управника који или оспорава сва потраживања која нису основана или их признаје, како су пријављена. Када стечајни управник оспори потраживање, терет доказивања се враћа на повериоца који мора да достави додатне доказе и да аргументује свој захтев. Важно је подвући да су само они повериоци који су обавештени да је њихово потраживање спорно обавезни да се даље ангажују и доставе доказе о свом потраживању стечајном управнику. Тиме се елиминиса даље ангажовање стечајних поверилаца, чија потраживања нису оспорена, тако да они нису више дужни да присуствују рочишту и достављају документацију пошто њихова потраживања буду призната. Ови повериоци не морају да присуствују испитном рочишту, као ни било ком другом рочишту. Они могу само да сачекају деобу стечајне масе. Повериоци не треба да буду обавезни да учествују у поступку стечаја уколико им то наноси економске губитке. У неким случајевима, трошкови стечајног повериоца које има услед присуствовања сваком рочишту и састанку могу превазићи износ потраживања тог повериоца. Стога нема економског смисла да се захтева присуство поверилаца уколико његово присуство нема директног утицаја на његова права. Због тога је и утврђена одредба члана 93. став

22. Члан 92. Закона о стечајном поступку.

3. Закона о стечајном поступку која предвиђа да ће се испитно рочиште одржати иако му не присуствују сви повериоци који су пријавили своје потраживање.

Исто тако, у било ком тренутку у току поступка, стечајни поверилац може да одустане од дела пријављеног потраживања. У овим случајевима, приговори стечајног управника ће бити усвојени и потраживање неће бити утврђено у мери у којој је оспорено, а неоспорени део потраживања ће бити признат.

Листу признатих и оспорених потраживања израђује стечајни управник. На њему је како да осмисли и испита велики број потраживања за релативно мало времена. Стечајни управник би требало да почне од постојеће рачуноводствене документације, а нарочито од табеле дуговања коју је стечајни дужник приложио приликом покретања стечајног поступка у смислу члана 40. став 4. Закона о стечајном поступку. Такође, бивша управа стечајног дужника или запослени код стечајног дужника, а нарочито рачуноводство стечајног дужника треба да помогну стечајном управнику приликом почетког испитивања пријављених потраживања. Упоређењем пријављених потраживања са табелом дуговања и билансом стања дужника стечајни управник може да установи да има несагласности између пријављених потраживања и биланса стања код дужника. Многе од ових несагласности могу се решити неформалним путем на тај начин што ће стечајни управник преузети иницијативу и затражити од поверилаца додатне информације. Тиме стечајни управник не би морао да уложи формални приговор којим би се задовољио обострани интерес и стечајних поверилаца и стечајног управника да се избегне дугачак и скуп поступак испитивања потраживања на испитном рочишту и након тога, како би се разрешила неслагања између ове документације које су у већини случајева незнатна.

Коначна листа о свим пријавама потраживања сачињава се на испитном рочишту.²³⁾ Испитно рочиште заказује се огласом о покретању стечајног поступка на темељу одредбе члана 57. став 3. тачка 9. Закона о стечајном поступку. За испитно рочиште се позива стечајни управник, а могу се позвати стечајни дужник и повериоци, као и лица која су обављала послове код стечајног дужника, а могу да пруже податке о постојању и висини потраживања, као и ревизори који су вршили преглед пословања стечајног дужника.²⁴⁾ Испитно рочиште ће се одржати иако му не присуствују сви повериоци који су пријавили своја потраживања. На испитном рочишту повериоци могу оспоравати пријављено потраживање других поверилаца. Ако повериоци нису оспоравали потраживања других поверилаца у прописаном року, то не могу учинити у каснијем поступку. Повериоци могу оспоравати потраживања других поверилаца не само на испитном рочишту већ и у фази која претходи одржавању испитног рочишта. Наиме, стечајни управник у периоду од 40 дана од дана приспећа последње пријаве потраживања у стечајни суд треба да испита сва потраживања и да стави приговор на потраживања која же ли да оспори. Поставља се питање како ће стечајни повериоци оспорити потраживања

23. Члан 93. став 1. Закона о стечајном поступку.

24. Члан 93. став 2. Закона о стечајном поступку.

других поверилаца у овој фази, пошто они вероватно неће бити обавештени о другим потраживањима док та потраживања не буду била истакнута у листи потраживања. У највећем броју случајева поверилац који ставља приговор ће независно знати за конкурентно потраживање, као што је то случај са две странке у спору о исплати дуга дужника, или поверилаца који имају право залогне различитог приоритета на одређеној имовини стечајног дужника.

Испитно рочиште не одржава се пред стечајним већем, како је то било прописано у Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији већ пред стечајним судијом. Као што је напред истакнуто, одредбом члана 57. став 4. тачка 7. стечајни судија у огласу о покретању стечајног поступка позива повериоце да пријаве своја потраживања у року који не може бити дужи од 60 дана од дана када је оглас о покретању стечајног поступка објављен у "Службеном гласнику Републике Србије". Овај рок није преклузиван, какав је то био у периоду важења Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. То значи да ће се и пријаве потраживања поверилаца који су приспеле након рока из члана 56. став 2. Закона о стечајном поступку испитати. Ово је изричито прописано одредбом члана 95. став 1. Закона о стечајном поступку, којом је одређено да се на испитном рочишту испитују и потраживања пријављена после истека рока за пријављивање потраживања, ако су пријаве поднете суду или стечајном управнику пре одржавања испитног рочишта или непосредно на рочишту. Ако стечајни управник или неки од поверилаца стави приговор, тражећи да се накнадно пријављено потраживање не испитује на испитном рочишту, или ако потраживање буде пријављено тек после испитног рочишта, стечајно веће ће о трошку повериоца који је накнадно пријавио потраживање одредити допунско испитно рочиште. На допунском испитном рочишту не могу се оспоравати потраживања утврђена на ранијим рочиштима.²⁵⁾ Међутим, по логици ствари пријаве потраживања се могу поднети све до закључења рочишта за главну деобу, односно све до закључења рочишта за завршну деобу. Ако је поднета након тога судија ће одбацити пријаву потраживања као неблаговремену.

На испитно рочиште обавезно учествује стечајни управник који мора да се изјасни о свим потраживањима. Повериоци се позивају на рочиште, али они рочишту не морају присуствовати. Ако не присуствују не носе никакве штетне последице. Једино се не могу користити својим правом да оспоре пријављена потраживања, што иначе имају право. Присуство поверилаца на испитном рочишту није обавезно. Оно се може одржати и ако му не присуствују сви повериоци који су пријавили своја потраживања. Испитно рочиште се чак може одржати и ако на њему не присуствује нити један поверилац. Повериоци се не могу присилити да се користе својим правом присуствовања на рочишту. Присуство је у њиховом интересу. Ако повериоци процене да ће им присуство на испитном рочишту проузроковати веће трошкове од користи које би имали присуством, онда је логично да повериоци неће приступити на испитно рочиште.

25. Члан 95. став 2. и 3. Закона о стечајном поступку.

Потраживање се сматра утврђеним ако није оспорено од стране стечајног управника или од стране стечајних поверилаца у року од 40 дана од пријема последње пријаве.²⁶⁾ Стечајни управник је дужан да се о сваком пријављеном потраживању изјасни: да ли га признаје у целини или делимично или га оспорава у целини. Признање потраживања не може бити дато условно, нити се може опозвати. Ако потраживање призна стечајни управник а оспори га неко од поверилаца, потраживање се не сматра утврђеним.

Стечајни судија ће усвојити коначну табелу на основу листе потраживања коју је саставио стечајни управник и на основу измена унетих на рочишту. Коначна табела садржи податке о свим пријављеним потраживањима, о томе ко их је оспорио и у ком износу су утврђена, односно оспорена.²⁷⁾ Стечајни управник је претходно направио табелу листе потраживања, која се може изменити на самом испитном рочишту. На испитном рочишту, повериоци који се супротстављају оспоравању потраживања могу да представе додатне аргументе у циљу доказивања својих потраживања. Ако успе да убеди стечајног управника и друге повериоце у основаност, висину и ранг свог потраживања, стечајни судија може и признати потраживање које је претходно оспорио. Исто тако, када постане јасно да постоји спор око потраживања између повериоца и стечајног управника, и када се чини да ће спор бити упућен на парнични, односно арбитражни поступак, стечајни управник може да понуди решавање овог питања путем непосредне погодбе. Поверилац ће можда радије хтети да се нагоди око висине потраживања, чак и са значајним попустом и другим уступцима, него да улаже додатна средства у даљи поступак пред судом у којем је исход потпуно неизвестан. У већини случајева биће спорна само висина потраживања. Под претпоставком да у парници на коју је упућен од стране стечајног судије, стечајни поверилац добије спор у целини, поставља се питање у ком проценту ће бити намирен. У тој ситуацији за повериоца или стечајног управника биће много целисходније и јефтиније да своје време и новац не троше на парницу, тако да стечајни управник може да понуди стечајном повериоцу да прихвати намирење потраживања у одређеном проценту, што ће у највећем броју случајева поверилац и прихватити.

На основу табеле коју је претходно усвојио, стечајни судија доноси закључак о листи потраживања и закључак о оспореним потраживањима. Закључак о листи потраживања доставља се стечајном управнику и сваком стечајном повериоцу и објављује се на огласној табли суда. Против закључка стечајног судије приговор може поднети стечајни управник и стечајни поверилац, с тим што стечајни поверилац може оспоравати закључак само у делу који се тиче његовог потраживања. Приговор се подноси стечајном већу.²⁸⁾ Уколико се против закључка о листи потраживања не изјави приговор или уколико изјављени приговор стечајно веће од-

26. Члан 94. став 1. Закона о стечајном поступку.

27. Члан 94. став 2. Закона о стечајном поступку.

28. Члан 94. ставови 3, 4, 5. и 6. Закона о стечајном поступку.

бије, одлука којом се утврђује потраживање и његов исплатни ред постаје правно-снажна и обавезујућа је за стечајног управника и за све стечајне повериоце.

Закључак о оспореном потраживању доставља се стечајном управнику и сваком стечајном повериоцу чије је потраживање оспорено и који је упућен на парницу и објављује се на огласној табли суда. Стечајни поверилац који докаже своје потраживање у парници на коју је упућен, има право да тражи исправљање табеле у листи утврђених потраживања.²⁹⁾

Поверилац чије је потраживање оспорено упућује се на парницу ради утврђивања оспореног потраживања, коју може да покрене у року од 8 дана од дана пријема закључка о оспореном потраживању и о упућивању на парницу.³⁰⁾ Поверилац чије је потраживање оспорено може покренути поступак ради утврђивања оспореног потраживања у року од 8 дана. То није преклузиван рок, будући да се поступак може покренути и доцније, али најкасније до рочишта за главну деобу, са правним последицама из члана 96. став 4. Закона о стечајном поступку. Наиме, одредбом члана 96. став 3. Закона о стечајном поступку прописано је да поверилац који је упућен на парницу дужан је да о покретању поступка обавести стечајно веће, док је одредбом члана 96. став 4. Закона о стечајном поступку одређено да ако поверилац не обавести стечајно веће о покретању парнице, одговоран је за трошкове и штету проузроковану пропуштањем.

Тужбу поднету после рочишта за главну деобу суд ће одбацити. Уколико стечајни поверилац поднесе тужбу пре него што поднесе пријаву свог потраживања и пре него што се стечајни управник о њему изјасни, као и други стечајни повериоци, парнични суд ће такође одбацити тужбу јер нису испуњени процесни услови за мериторно одлучивање. У том смислу судска пракса је изградила правне ставове у примени Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији и ови ставови су такође примењиви и на нови Закон о стечајном поступку.

Одредбама члана 118. Закона о стечајном поступку прописано је да поверилац који је упућен на парницу подноси, у року од 15 дана од дана излагања нацрта главке деобе, у писарници доказ да је поднео тужбу, односно да је преузео раније покренуту парницу. Износ који би поверилац добио да његово потраживање није оспорено, издваја се у сразмери одређеној решењем о главној деоби до правно-снажног окончања парнице. Стечајни управник је дужан да у деобној маси резервише средства за евентуалну исплату таквог потраживања ако накнадно буде утврђена.

Поверилац који је упућен на парницу подноси тужбу за утврђење, а не тужбу за чинидбу. Уколико је тужба поднета пре отварања стечајног поступка и то тужба на чинидбу, када се парница настави, тужилац је дужан да је преиначи и да постави захтев за утврђење. У судској пракси је спорно какву одлуку ће донети парнични суд ако поверилац као тужилац који је упућен на парницу закључком стечајног судије поднесе кондемпнаторну уместо утврђујуће тужбе, односно ако у на-

29. Члан 94. ставови 8. и 9. Закона о стечајном поступку.

30. Члан 96. став 1. Закона о стечајном поступку.

стављеном поступку не преиначи тужбу стављањем утврђујућег уместо кондемпнаторног захтева. Виши трговински суд сматра да ће у том случају тужба бити одбачена као недозвољена, док Врховни суд Србије у ставовима исказаним у својим судским одлукама сматра да ће у тој ситуацији суд одбацити тужбу у делу кондемпнаторног захтева и одлучити о утврђујућем тужбеном захтеву, јер полази од фикције да кондемпнаторни захтев у себи садржи утврђујући захтев. Писац овог рада сматра да стечајни поверилац мора поднети тужбу са утврђујућим тужбеним захтевом, јер то произилази из одредбе члана 96. став 1. Закона о стечајном поступку. Кондемпнаторна тужба није дозвољена, а будући да се ради о тужби која је предвиђена специјалним законом, само се утврђујућа тужба може и поднети. Не може се прихватити тако широко тумачење да кондемпнаторни захтев у себи садржи утврђујући и на тај начин ићи на руку стечајном повериоцу. Стечајни поверилац је у закључку стечајног судије јасно и недвосмислено упућен на парницу ради утврђивања оспореног потраживања. Осим што то пише у закључку стечајног судије, пише и у одредби члана 96. став 1. Закона о стечајном поступку. Непознавање закона шкоди, тако да стечајни поверилац треба да трпи последице свог незнања и пропуштања. Парнични суд се не може ставити на страну стечајног повериоца у односу према стечајном дужнику. Ово не произилази из духа стечајног закона и из непристрасне позиције парничног суда у правосудном систему. Одбацивањем тужбе као недозвољене стечајни поверилац ништа не губи у материјалном смислу. Он неће бити онемогућен да му се утврди примљено а оспорено потраживање у меритуму. Наиме, након решења којим је његова тужба одбачена, стечајни поверилац има право да поднесе нову тужбу са утврђујућим тужбеним захтевом. Због свог пропуста сносиће само парничне трошкове, које је проузроковао сопственом кривицом, а не кривицом суда или стечајног дужника.

Поверилац који је оспорио потраживање другог повериоца признатог од стране стечајног управника, упућује се на парницу, у складу са ставом 1. члана 96. Оспорено потраживање сматра се признатим, ако поверилац који је оспорио потраживање другог повериоца не покрене парницу у законом прописаном року.³¹⁾ Из одредбе члана 96. став 2. Закона о стечајном поступку произилази да се у ситуацији када поверилац оспори потраживање другог повериоца признато од стране стечајног управника упућује на парницу, ради тога да би се утврдило постојање или непостојање тог потраживања. Стечајни поверилац који је оспорио потраживање другом повериоцу подноси тужбу против повериоца коме је стечајни управник признао потраживање и против стечајног дужника. Тужбеним захтевом такав поверилац мора да тражи да се утврди да не постоји потраживање признато од стране стечајног управника.

Закон о стечајном поступку је потпуно другачије решио упућивање на парницу повериоца коме је оспорено пријављено потраживање од стране другог повериоца. Законодавац не прави разлику између квалитета оспорених потраживања.

31. Члан 96. став 2. Закона о стечајном поступку.

Изједначује се потраживање које је засновано на извршној исправи са потраживањем које није засновано на извршној исправи. Ако је потраживање повериоца оспорио стечајни управник, а то потраживање је засновано на извршној исправи, тада је поверилац дужан да покрене парницу против стечајног дужника ради утврђивања потраживања које је иначе признато извршном неправом. У Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији било је предвиђено друго решење. У тој ситуацији је на парницу упућен стечајни управник ради утврђења да потраживање на темељу извршне исправе не постоји. Сада се то решење из Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији односи на ситуацију када је други стечајни поверилац оспорио потраживање које је претходно признао стечајни управник, упућивањем на парницу повериоца који је оспорио потраживање.

Значи, ако потраживање повериоца на темељу извршне исправе оспори стечајни управник, тада ће као и у ситуацији када није пријављено потраживање на основу извршне исправе, на парницу бити упућен стечајни поверилац. Супротно ситуацији када је један стечајни поверилац оспорио другом стечајном повериоцу потраживање које је претходно признао стечајни управник, на парницу ће бити упућен стечајни поверилац који је оспорио потраживање и тада ће тужбу усмерити према повериоцу чије је потраживање оспорио и према стечајном дужнику. На ово нема утицаја да ли је пријављено потраживање које је оспорено претходно утврђено извршном неправом или стечајни поверилац ту извршну исправу нема.

Ново решење у односу на претходни закон је и то да ће се оспорено потраживање од стране другог повериоца сматрати признатим, ако поверилац који је оспорио потраживање другог повериоца не покрене парницу у законом прописаном року од 8 дана од дана пријема закључка о оспоравању потраживања и упућивања на парницу.

Сматрам да је озбиљан пропуст Закона о стечајном поступку то што је пропустио да направи разлику између потраживања за које је стечајни поверилац стекао извршну исправу пре покретања стечајног поступка у односу на потраживања за која стечајни поверилац није претходно исходовао извршну исправу. Наиме, поверилац који располаже извршном исправом не може се упутити да своје потраживање утврђује у спору, будући да је он спор већ једном добио. Оспоравањем потраживања од стране стечајног управника та извршна исправа не може изгубити своје правно дејство. Стога, онај ко оспорава треба да буде упућен на спор, он треба да обеснажи извршни наслов. Следствено томе, у Закону о стечајном поступку је морала бити садржана одредба да ће стечајни судија упутити на парницу стечајног управника ради утврђења да не постоји потраживање стечајног повериоца пријављено на темељу извршне исправе.

Досадашња судска пракса дозвољавала је да стечајни дужник, преко стечајног управника, оспори пријављено потраживање и када поверилац располаже извршном неправом. То је и разумљиво, јер често пред отварање поступка стечаја код стечајног дужника влада мање или више хаотично стање, па поверилац стиче извршну исправу која није заснована на стварном чињеничном стању и правном од-

носу. У тој ситуацији је на парницу упућен стечајни управник који је оспорио потраживање стечајног повериоца засновано на извршној исправи, ради утврђења да је то потраживање престало да постоји из разлога што је исто измирено или што је извршна исправа стављена ван снаге, преиначена или укинута. По решењу из новог стечајног закона у судској пракси доћи ће до недоумица како поступити када стечајни поверилац који је стекао извршну исправу за своје пријављено потраживање, а које потраживање је оспорио стечајни управник буде поднео тужбу по закључку стечајног судије за утврђивање тако оспореног потраживања. Може се са успехом поставити питање да ли се у тој чињеничној и правној ситуацији ради о правноснажно пресуђеној ствари. Наиме, стечајни поверилац као тужилац подноси тужбу за утврђивање потраживања према стечајном дужнику као туженом, за које потраживање је већ стекао извршну исправу. Пошто се два пута не може одлучивати у истој ствари у којој је претходно мериторно пресуђено да стечајном повериоцу као тужиоцу припада потраживање према стечајном дужнику као туженом, парнични суд је овлашћен да на основу члана 279. став 1. тачка 4. Закона о парничном поступку у претходном испитивању тужбе доноси решење којим се тужба одбацује због правноснажно пресуђене ствари.

Овај пропуст законодавца се може отклонити било предлогом за измену и допуну Закона о стечајном поступку било понашањем стечајног управника који ће из разлога целисходности, ефикасности и смањивања трошкова поступка признати стечајном повериоцу потраживање које је пријавио, а за које је пре покретања стечајног поступка стекао извршну исправу.

Према одредби члана 214. тачка 5. Закона о парничном поступку предвиђено је да се парнични поступак прекида кад наступе правне последице отварања поступка стечаја. Правне последице покретања поступка стечаја настају даном истицања огласа о покретању стечајног поступка на огласној табли суда.³²⁾ Уколико је оспорено потраживање, за које је парница била у току па је прекинута, не подноси се нова тужба, већ се ставља предлог да се прекинути поступак настави. На основу закључка стечајног судије којим је поверилац упућен на парницу да утврди своја потраживања, парнични суд ће дозволити да се поступак настави. Ако се парница не води пред стечајним судом, суд пред којим се води парница ће прекинути поступак, а по стављању предлога за наставак поступка огласиће се ненадлежним и предмет уступити стечајном суду. Против решења о уступању предмета није допуштена жалба.³³⁾ Прекинуту парницу ће преузети стечајни управник у стању у коме се она налази у тренутку покретања стечајног поступка.³⁴⁾ Правноснажна одлука о оспореном потраживању има дејство према стечајном дужнику и према свим повериоцима стечајног дужника.³⁵⁾ Било да је спор покренуо поверилац коме је потраживање оспорено, било да је спор покренуо поверилац који је спорно

32. Члан 59. Закона о стечајном поступку.

33. Члан 97. став 2. Закона о стечајном поступку.

34. Члан 97. став 1. Закона о стечајном поступку.

35. Члан 97. став 3. Закона о стечајном поступку.

потраживање другом повериоцу, одлука у таквом спору има дејства према свим повериоцима стечајног дужника и према стечајном дужнику. Ово је изузетак од општег правила да судска одлука има дејство само према странкама које су учествовале у парници или спору. Правна последица ове одредбе је у томе да ако поверилац, који је оспорио потраживање за које други поверилац има извршну исправу, успе у спору, такво потраживање је дефинитивно отпало, па не мора сваки поверилац засебно такво потраживање да оспори.

Уколико у парници оспорено потраживање буде утврђено у одређеном износу, оно неће бити одмах исплаћено, будући да та пресуда има исто значење као признање потраживања од стране стечајног управника. Потраживање ће се унети у листу потраживања и биће у целости или делимично исплаћено зависно од исплатног реда потраживања.

Ако се утврди потраживање о коме тече парница, која је прекинута услед наступања правних последица отварања поступка стечаја над стечајним дужником, иста се никада неће наставити.

Тужба за утврђивање потраживања мора гласити на износ на који је гласило потраживање које је пријављено или мањи, али не и на већи. Парнични суд ће мериторно одлучити само о висини тужбеног захтева која одговара висини пријављеног потраживања, док ће за износ који премашује пријављено потраживање суд тужбу одбацити. За тај део потраживања поверилац може поднети накнадну пријаву, која ће се испитати на темељу одредбе члана 95. Закона о стечајном поступку.

Примећује се још једна разлика коју носи нови Закон о стечајном поступку у односу на претходни стечајни закон. Та разлика се односи на врсту поступка на који се упућује стечајни поверилац коме је оспорено потраживање. У Закону о стечајном поступку се говори искључиво о парници ради утврђивања оспореног потраживања. У Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији говори се о поступку ради утврђивања оспореног потраживања. Термин поступак је шири појам од парнице. Тај појам обухвата поред грађанско-парничног поступка, односно поступка у привредним споровима и управни поступак у којем би се могло утврђивати потраживање на основу доприноса, пореза, царина, управнорачунског спора и слично. Сматрам да је решење из претходног закона боље и да га је требало задржати и у Закону о стечајном поступку. Према томе, и потраживања која је стечајни управник оспорио, а која се односе на порезе, доприносе, царине и слично, расправљаће се у парничном а не у управном поступку.

Поверилац оспореног потраживања може уместо да покрене парницу у смислу члана 96. став 1. Закона о стечајном поступку, да у року од 8 дана од пријема закључка и члана 94. Закона о стечајном поступку достави предлог стечајном судији да о оспореном потраживању одлучи стечајни судија као арбитар односно арбитражно веће, зависно од висине спора.³⁶⁾ Предлог стечајног повериоца садржи

36. Члан 96. став 5. Закона о стечајном поступку.

изјаву да поверилац жели да о његовом оспореном потраживању одлучи стечајни судија као арбитар односно арбитражно веће, захтев и чињенице на којима се захтев заснива, као и доказе у вези са захтевом. Ако се стечајни управник или стечајни дужник сагласи са предлогом повериоца да о оспореном потраживању одлучи стечајни судија, стечајни судија, зависно од висине спора, одлучује као арбитар појединац или у арбитражном већу које је састављено од тројице арбитра. Састав арбитражног већа одређују странке тако што једног арбитра предлаже поверилац, другог стечајни дужник, а председник већа је стечајни судија. Арбитражни поступак се спроводи по одредбама закона којим се уређује парнични поступак. Против одлуке стечајног судије као арбитра односно арбитражног већа, незадовољна странка има право жалбе другостепеном суду, а у року од 8 дана од дана доставља одлуке. Ако одлука арбитра односно арбитражног већа буде укинута, предмет се враћа арбитра односно арбитражном већу.³⁷⁾ Арбитражно решавање спора ради утврђивања оспореног потраживања у стечајном поступку представља значајну новину у новом Закону о стечајном поступку. Тим решењем законодавац је желео да убрза процедуру око утврђивања оспорених потраживања. Сматра се да ће се у арбитражном поступку брже и ефикасније одлучити о судбини пријављеног потраживања. У примени претходног Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији било је примећено да парнични поступци који су покренути по члану 127. тог закона су предего трајали и да је стечајно веће чекало исход тих поступака да би могло да закључи поступак стечаја. Стечајни судија као арбитар појединац или председник арбитражног већа је упознат са предметом спора више него било који други парнични судија, који би судно у поступку за утврђивање оспореног потраживања по тужби стечајног повериоца.

У вези са арбитражним поступком уочава се колизија и противречност са одговарајућим одредбама Закона о парничном поступку које говоре о искључењу парничног судије. Одредбом члана 66. став 1. тачка 7. Закона о парничном поступку прописано је да судија не може вршити судијску дужност (искључење) ако је у стечајном поступку поводом кога је дошло до спора учествовао као стечајни судија или члан стечајног већа. Са друге стране одредбом члана 96. став 7. Закона о стечајном поступку прописано је да стечајни судија, зависно од висине спора, одлучује као арбитар појединац или у арбитражном већу које је састављено од тројице арбитра којим преседава стечајни судија у арбитражном поступку у коме се одлучује о оспореном потраживању стечајног повериоца. Не постоји правно утемељење због кога би се правила разлика између парничног поступка пред трговинским судом и арбитражног поступка пред истим судом који спроводи стечајни поступак, поготово имајући у виду и одредбу члана 96. став 8. Закона о стечајном поступку који каже да се арбитражни поступак спроводи по одредбама Закона којим се уређује парнични поступак. Ову контрадикторност требало би уклонити изменама и допунама Закона о парничном поступку тако што би се брисала одредба чла-

37. Члан 96. ставови 6, 7, 8, 9. и 10. Закона о стечајном поступку.

на 66. став 1. тачка 7. Закона о парничном поступку. Нема никакве сметње да стечајни судија као парнични судија појединац или председник парничног већа суди у парници за утврђивање потраживања оспореног од стране стечајног управника или другог повериоца на испитном рочишту.

Коначна листа свих потраживања која су утврђена на испитном рочишту или у парничном или арбитражном поступку за утврђивање оспорених потраживања представљају саставни део нацрта решења за главну деобу деобне масе по члану 116. став 2. Закона о стечајном поступку. У коначној листи свих потраживања обавезно треба да стоји износ сваког потраживања, исплатни ред сваког потраживања и износ стечајне масе који ће се расподелити стечајним повериоцима, као предложени проценат намирне стечајних поверилаца. Закон о стечајном поступку садржи мере за заштиту будућих исплата неутврђених потраживања. Поверилац који упућује на парницу подноси, у року од 15 дана од дана излагања нацрта главне деобе, у писарници доказ да је поднео тужбу, односно да је преузео раније покренуту парницу. Износ који би поверилац добио да његово потраживање није било оспорено, може бити издвојен ради касније исплате по завршетку парнице. Стечајни управник такође може да условно исплати потраживање повериоца уколико он положи обезбеђење да ће оно што је примио вратити уколико изгуби парницу.

Закључак

Поступак утврђивања потраживања по Закону о стечајном поступку је ефикаснији у односу на претходни Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији. Њиме се на неупоредиво ефикаснији, бржи и економичнији начин долази до дефинитивног разрешавања о судбини спорних потраживања. Већим ангажовањем стечајног управника које му је установљено као законска обавеза, у односу на претходни стечајни закон, долази се у ситуацију да се на ефикасан начин разграничи број утврђених - неспорних потраживања, у односу на она потраживања која су заиста компликована, сложена и проблематична, и да се тако концентрише време, труд и пажња свих учесника у поступку на решавање само оних потраживања и оних спорних чињеничних и правних питања која је неопходно потребно решавати. Поступак утврђивања потраживања је осмишљен тако да се не бави оним потраживањима која заиста нису спорна, да би се сва пажња усмерила на она питања која захтевају већу пажњу. Приликом утврђивања потраживања нарочита пажња се мора обратити на чињенице да ли је потраживање застарео, да ли је потраживање ненаплативо услед тога што поверилац није испнио своје уговорне обавезе према стечајном дужнику, да ли је потраживање ништаво или рушљиво, да ли је исправа којом се доказује постојање потраживања, или разлучног права веродостојна, потпуна или законита, да ли је пријава потраживања потписана од стране овлашћеног лица, да ли износ пријављеног потраживања одговара износу из писмених доказа која су приложена уз пријаву, да ли се износ пријављеног потраживања поклапа са износима наведеним у пословним књигама стечајног дужника или

са почетним стечајним билансом кога израдио стечајни управник, да ли је пријавом потраживања захтевана исправан редослед наплате, да ли је камата тачно обрачуната, да ли пријављено потраживање обухвата уговорне казне и камату због неиспуњења обавеза, да ли поверилац за пријављено потраживање поседује извршну исправу, да ли постоји одговарајући правни основ за пријављено потраживање и да ли има доказа о уговору и споразуму, о испоруци, условима плаћања, основу за израчунавање цене и слично. Нови Закон о стечајном поступку је први пут утврдио четири исплатна реда и установио принципе да потраживања вишег исплатног реда морају бити намирена у целости пре исплате било ког износа повериоцима нижег исплатног реда и да се повериоци истог исплатног реда намирују сразмерно и у висини свог потраживања у случају да нема довољно средстава да се намири цео исплатни ред. Нови Закон о стечајном поступку је такође на велика врата увео и афирмисао арбитражни поступак у оквиру стечајног поступка чиме је умногоме убрзао процедуру дефинитивног утврђења свих поверилаца стечајног дужника. Но, поред ових добрих страна које Закон о стечајном поступку уводи у стечајно право Републике Србије, овај закон има и одређених пропуста када је у питању испитивање потраживања. Ти пропусти се односе пре свега на контрадикторност између стечајног и парничног поступка у вези са неразликовањем пријављеног потраживања на темељу извршне исправе и без извршне исправе, на упућивање повериоца коме је оспорено потраживање на само парнични а не и на други одговарајући поступак, искључење судијске функције стечајног судије или председника стечајног већа, који је учествовао у поступку стечаја, у коме је поверилац упућен на парницу и др. Ови пропусти би се требали уклонити или изменама Закона о стечајном поступку или изграђивањем судске праксе од стране трговинских судова који спроводе стечајни поступак у правцу циљног и системског тумачења Закона о стечајном поступку.

Slobodan Spasić,
Judge at the Supreme Court of Serbia, Beograd

DETERMINING RECEIVABLES IN BANKRUPTCY PROCEDURE

Summary

Procedure of determining receivables in accordance with the Law on Bankruptcy Procedure is more efficient than the previous one set in the Law on Compulsory Settlement, Bankruptcy and Liquidation. It leads to final resolution of the contested receivables in the much more efficient, faster and economical manner. The new law imposes higher engagement of the bankruptcy trustee which contributes to faster differentiation of the non-contested receivables from those complicated, complex and problematic ones, and finally to concentration of time, efforts and care of all participants in the procedure to resolution of only those receivables and disputable facts and legal issues that are nec-

---

essary to be solved. Procedure of determining receivables is envisaged in such way to eliminate dealings with non-contested receivables and enable resolution of only those issues which request more attention. The new Law on Bankruptcy Procedure has for the first time set four payment lines and prescribed principles that receivables of the higher payment level need to be paid in full amount before payment of any amount to creditors of the lower payment line and that creditors of the same payment line should be entitled to money in an appropriate amount, if the full amount can not be paid due to lack of assets for each creditor from that payment line. The new Law on Bankruptcy Procedure has also opened up possibilities for arbitration procedure within the bankruptcy procedure by which it speeded up the procedure of definitive determination of all creditors of the bankruptcy debtor. However, besides these qualities of the Law on Bankruptcy Procedure, this Law has certain deficiencies with respect to issue of investigation of receivables. Those flaws are primarily related to contradictions between bankruptcy and civil procedure with respect to not differentiating between filed receivables on the basis of title of enforcement and without title of enforcement, assigning the creditor whose receivable has been questioned only to civil procedure and not to other relevant procedure, eliminating judiciary function of the bankruptcy judge or president of the bankruptcy panel who has participated in the bankruptcy procedure in which the creditor has been assigned to civil procedure etc. These faults need to be eliminated by changes of the Law on Bankruptcy Procedure or by establishing the court practice by commercial courts that are in charge of bankruptcy procedure on the basis of meaningful and systematic interpretation of the Law on Bankruptcy Procedure.

Key words: *bankruptcy judge, bankruptcy trustee, bankruptcy procedure, receivables, civil procedure, arbitral procedure, list of receivables, conclusion on the determined receivables, conclusion on the contested receivables, payment lines.*